

EVROPSKÝ PARLAMENT

2009 - 2014

Dokument ze zasedání

A7-0099/2011

29. 3. 2011

ZPRÁVA

o učení se v raném věku v Evropské unii
(2010/2159(INI))

Výbor pro kulturu a vzdělávání

Zpravodajka: Mary Honeyball

OBSAH

	Strana
NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	3
VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....	10
VÝSLEDEK ZÁVĚREČNÉHO HLASOVÁNÍ VE VÝBORU	14

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o učení se v raném věku v Evropské unii (2010/2159(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na článek 165 Smlouvy o fungování Evropské unie,
- s ohledem na článek 14 Listiny základních práv Evropské unie,
- s ohledem na Úmluvu Organizace spojených národů o právech dítěte, zejména na její články 3, 18 a 29,
- s ohledem na Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením,
- s ohledem na rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program v oblasti celoživotního učení¹,
- s ohledem na sdělení Komise „Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: Nejlepší start do života pro všechny naše děti“ (KOM(2011)0066),
- s ohledem na sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu „Účinnost a spravedlnost v evropských systémech vzdělávání a odborné přípravy“ (KOM(2006)0481),
- s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ze dne 20. ledna 2010 k tématu Péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání²,
- s ohledem na závěry Rady ze dne 11. května 2010 o sociálním rozměru vzdělávání a odborné přípravy³,
- s ohledem na závěry Rady ze dne 26. listopadu 2009 o vzdělávání dětí z rodin migrantů⁴,
- s ohledem na závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“)⁵,
- s ohledem na závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 21. listopadu 2008 – Příprava mladých lidí na 21. století: agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství⁶,
- s ohledem na závěry zasedání Evropské rady v Barceloně ve dnech 15. a 16. března 2002,

¹ Úř. věst. L 327, 24.11.2006, s. 45.

² Úř. věst. C 339, 14.2.2010, s. 1.

³ Úř. věst. C 135, 26.5.2010, s. 2.

⁴ Úř. věst. C 301, 11.12.2009, s. 5.

⁵ Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.

⁶ Úř. věst. C 319, 13.12.2008, s. 20.

- s ohledem na své usnesení ze dne 23. září 2008 o zlepšování kvality vzdělávání učitelů¹,
 - s odkazem na své usnesení ze dne 24. března 2009 na téma „Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek“²,
 - s ohledem na článek 48 jednacího řádu,
 - s ohledem na zprávu Výboru pro kulturu a vzdělávání (A7-0099/2011),
- A. vzhledem k tomu, že počátek školní docházky dětí vytváří základ jejich úspěšného celoživotního učení, které je velmi důležité pro dosažení cílů strategie Evropa 2020,
- B. vzhledem k tomu, že děti v nejranějším věku jsou zvláště zvědavé, ochotné k učení a vnímavé a že jsou jim vštěpovány důležité dovednosti jako je schopnost mluvit a vyjadřovat se, ale také sociální dovednosti; vzhledem k tomu, že v tomto věku vznikají základy budoucí školní a profesní dráhy,
- C. vzhledem k tomu, že péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání se v Evropské unii provádí různými způsoby a s různě definovanou „kvalitou“, která zásadním způsobem závisí na kulturních hodnotách daného státu a regionu a na výkladu pojmu „dětství“,
- D. vzhledem k tomu, že existuje jasné spojení mezi chudým a znevýhodněným prostředím a nízkou vzdělaností a vzhledem k tomu, že rodiny z takového prostředí mají největší prospěch z přístupu k veřejně financovaným službám péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání; vzhledem k tomu, že u těchto znevýhodněných skupin je malá pravděpodobnost, že budou hledat přístup k veřejně financovaným službám péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání;
- E. vzhledem k tomu, že péči o děti v raném věku a jejich vzdělávání se obvykle dostává menší pozornosti a nižších investic než všem ostatním stupňům vzdělávání i přes jasné důkazy, že investice do této oblasti přináší výsledky,
- F. vzhledem k tomu, že cíle péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání jsou často příliš ovlivněny trhem práce, příliš se soustředí na potřebu zvýšit počet zaměstnaných žen a méně dbají na potřeby a nejlepší zájmy dítěte,
- G. vzhledem k tomu, že se mnohé domácnosti potýkají s výraznými obtížemi, pokud se jedná o vzájemné sladění rodinných závazků a pracovního vytížení, a sice v souvislosti s aktuálními změnami na trhu práce, např. se vznikem atypických a flexibilních způsobů práce, které se od zaměstnanců žádají, a se vzestupem nejistých pracovních vztahů,
- H. vzhledem k tomu, že existuje přímá vazba mezi blahobytem rodičů a dětí a kvantitativní a kvalitativní nabídkou služeb pro děti v raném věku,
- I. vzhledem k tomu, že péče o děti je tradičně považována za přirozenou ženskou aktivitu, což vede k naprosté převaze žen pracujících v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání,

¹ Úř. věst. C 8 E, 14.1.2010, s. 12.

² Úř. věst. C 117 E, 6.5.2010, s. 59.

- J. vzhledem k tomu, že kvalifikace pracovníků se mezi jednotlivými státy a jednotlivými druhy poskytovatelů velmi liší, a vzhledem k tomu, že ve většině členských států neexistuje povinnost, aby poskytovatelé předškolní péče zaměstnávali pracovníky s určitou kvalifikací,
- K. vzhledem k tomu, že v EU se výzkum o vzdělávání malých dětí, který by mohl formovat přípravu a provádění politik v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání v celé EU, provádí jen velmi málo,

Přístup zaměřený na děti

1. vítá následující cíle stanovené v závěrech ze zasedání Evropské rady v Barceloně: do roku 2010 poskytovat péči o dítě pro nejméně 90 % dětí ve věku od 3 let do věku povinné školní docházky a pro nejméně 33 % dětí ve věku do 3 let, tvrdí však, že Rada a Komise musí tyto cíle revidovat a aktualizovat a do středu svých politik péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání musí postavit potřeby a nejlepší zájmy dítěte;
2. uznává, že cílů strategie Evropa 2020, tedy snahy o vytvoření inkluzivní společnosti zvyšováním zaměstnanosti a snižováním míry předčasného ukončování školní docházky a snižováním chudoby, nemůže být dosaženo, pokud všechny děti nebudou mít odpovídající start do života;
3. konstatuje, že rané dětství je nejdůležitější pro rozvoj poznávacích, sensorických a motorických funkcí, citový a osobní vývoj a osvojování jazyka a je i základem celoživotního učení; uznává, že služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání podporují zdravý mentální a fyzický rozvoj dětí a umožňují jim, aby se z nich stali vyrovnanější lidé; doporučuje proto členským státům, aby zvážily zavedení povinnosti roční docházky do mateřské školy před nástupem do školy;
4. zdůrazňuje, že raný rozvoj zdravého životního stylu, např. zdravý způsob stravování a vhodné a vyvážené cvičení, může mít výrazný vliv na tělesný a duševní vývoj a může být klíčovým faktorem celoživotního zdraví; varuje před tím, aby se děti příliš brzy věnovaly konkrétním intenzivním sportovním aktivitám, jejichž nejdůležitějším cílem je dosažení dobrých výsledků;
5. opětovně upozorňuje na všeobecný význam učení v předškolním věku, zejména při získávání jazykových znalostí a ve vztahu k mnohojazyčnosti a jazykové rozmanitosti;
6. Podporuje zavedení a zachování inovativních pedagogických modelů pro výuku jazyků, zejména mnohojazyčné jesle a mateřské školy, což splňuje cíl stanovený v roce 2002 v Barceloně, který zahrnuje učení se regionálním a menšinovým jazykům a jazykům sousedních států;
7. upozorňuje na budování a optimalizaci vzdělávacích zařízení (družin), které o děti pečují mimo dobu strávenou v mateřské škole;
8. zdůrazňuje, že kromě vzdělávání a výchovy mají všechny děti právo na odpočinek, zábavu a hru;

Všeobecné poskytování péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání

9. konstatuje, že podle závěrů Rady ze dne 12. května 2009 by znevýhodnění v oblasti vzdělávání mělo být řešeno poskytováním vysoce kvalitního vzdělávání v raném věku a cílené podpory, jakož i podporou vzdělávání přístupného všem;
10. uznává, že zatímco znevýhodněné sociální skupiny mohou využívat dodatečnou pomoc, poskytování péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání by mělo být teoreticky určeno univerzálně všem rodičům a dětem, bez ohledu na jejich rodinné prostředí a finanční situaci;
11. zdůrazňuje, že děti se zdravotním postižením by měly podle možností využívat běžné služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání a v případě potřeby by jim měla být nabídnuta další odborná pomoc;
12. vyzývá členské státy, aby včas prováděly úmluvu OSN o osobách se zdravotním postižením;
13. zdůrazňuje, že členské státy by měly umožnit mnohostranné přístupy v předškolním programu a související praxi;

Zapojení rodičů

14. zdůrazňuje, že rodiče, matky i otcové, jsou v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání rovnocennými partnery; uznává, že služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání by měly být plně participativní a zapojovat veškeré zaměstnance, rodiče a podle možností i samotné děti;
15. zdůrazňuje, že poskytování mateřské a otcovské dovolené v dostatečné délce a provádění účinné a flexibilní politiky trhu práce jsou zásadními složkami účinné politiky péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání;
16. doporučuje členským státům, aby investovaly do programů vzdělávání rodičů a podle potřeby zajišťovaly jiné formy podpory pro ty rodiče, kteří potřebují další pomoc, např. návštěvy v domácnosti; trvá na tom, že by kromě toho měly být rodičům přímo na místě v dětských zařízeních poskytovány bezplatné a snadno dostupné možnosti poradenství;
17. zdůrazňuje, že kulturní aktivity jsou pro děti obohacením a že se jejich prostřednictvím podporuje dialog mezi jednotlivými kulturami a rozvíjí smysl pro otevřenost a toleranci; poukazuje v této souvislosti opět na to, že je důležité, aby pracovníci v oblasti péče o děti pořádali multikulturní aktivity s dětmi a jejich rodiči;
18. poukazuje na to, že děti rodičů bez legálního povolení k pobytu stále ještě nemají přístup k předškolnímu vzdělávání ve všech členských státech;
19. vyzývá členské státy, aby dětem žadatelů o azyl, uprchlíků, osob se statutem podpůrné ochrany nebo osob, jimž je povoleno pobývat na jejich území z humanitárních důvodů, zajišťovaly přístup k předškolnímu vzdělávání, aby jejich životní šance neomezovaly již od počátku;

Lepší začlenění jednotlivých zařízení

20. vybízí členské státy, aby integrovaly služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, aby zajišťovaly podporu pro jejich rozvoj a související aktivity a zajistily lepší spolupráci a koordinaci různých institucí a ministerstev, která působí v oblasti politik a programů pro děti v raném věku;
21. vyzývá členské státy, aby zařízením péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání poskytly dostatečnou autonomii, aby tato zařízení mohla zachovat svou nezávislost a kreativitu při hledání řešení pro dobré životní podmínky dětí;
22. zdůrazňuje význam inovativních služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, které jsou svou povahou lokální a svádějí dohromady příslušníky společenství z oblasti zdravotní, sociální, z oblasti vzdělávání, kultury a z dalších oblastí;
23. vyzývá členské státy, aby ve spolupráci s místní správou a s neziskovými organizacemi podporovaly a financovaly opatření a projekty, jejichž prostřednictvím by měla být dětem ze znevýhodněných skupin obyvatelstva poskytnuta péče v raném věku a vzdělávání a zároveň zajištěno jejich monitorování a hodnocení;
24. uznává, že musí být zohledňována různorodost rozdílných životních podmínek rodin a s nimi souvisejících odlišných potřeb, a vítá rozmanitou, flexibilní a inovativní nabídku předškolního vzdělávání a péče;
25. vyzývá k vytvoření evropského rámce pro služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, které by uznávaly kulturní rozmanitost členských států a zdůrazňovaly společné cíle a hodnoty;

Hospodářské přínosy

26. zdůrazňuje, že v nestabilním hospodářském ovzduší nesmějí být přehlíženy značné investice do služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání; zdůrazňuje, že členské státy by měly na služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání věnovat odpovídající prostředky;
27. opětovně uvádí, že je prokázáno, že investice do péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání mají následný hospodářský a společenský přínos, například vyšší daňové příspěvky díky silnější pracovní síle spolu s nižšími pozdějšími náklady na zdravotní péči, nižší míru kriminality a méně případů protispolečenského chování; zdůrazňuje, že prevence je účinnější a méně nákladná, než pozdější zásahy;
28. uznává, že kvalitní vzdělávání v raném věku může pomoci omezit předčasné ukončování školní docházky, odstranit znevýhodnění ve vzdělávání, jemuž čelí děti ze znevýhodněných sociálních a kulturních skupin a zmenšit z toho plynoucí sociální nerovnosti, které se dotýkají společnosti jako celku; uvádí, že mladí lidé ze zranitelných sociálních skupin jsou obzvláště ohroženi;

29. zdůrazňuje, že vysoce kvalitní služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání jsou doplňkem, spíše než náhradou, systému sociálního zabezpečení zahrnujícího širokou škálu nástrojů proti chudobě; vyzývá členské státy k řešení chudoby ve společnosti;

Zaměstnanci a kvalitní služby

30. zdůrazňuje, že předškolní věk je nejdůležitější období v emocionálním a sociálním vývoji dítěte a že osoby, které pracují s dětmi předškolního věku musí proto mít odpovídající kvalifikace; zdůrazňuje, že dobré životní podmínky a bezpečnost dětí jsou nanejvýš důležité při přijímání příslušných zaměstnanců;

31. poukazuje na to, že pozitivní vliv programů včasného zásahu může být dlouhodobě zachován pouze tehdy, pokud na ně navazuje kvalitní základní a středoškolské vzdělání;

32. uznává, že nejznatelnější vliv na kvalitu služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání mají kvalifikovaní a řádně proškolení zaměstnanci pracující s malými dětmi, a proto vyzývá členské státy, aby zvýšily normy pro odbornost tím, že pro pracovníky v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání zavedou uznávané kvalifikace; poukazuje na to, že kvalitu mohou ovlivňovat také další faktory včetně poměru počtu pečujících osob a dětí, velikosti skupin a obsahu učebních plánů;

33. uznává, že je žádoucí větší propojení a výraznější přenos přístupů mezi vychovateli v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání a učiteli na základních školách, přičemž by měl být kladen důraz zejména na kontinuitu učebních metod;

34. vyzývá členské státy, aby vyvinuly mechanismy za účelem hodnocení dosažených výsledků v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání a zajistily, aby byly dodržovány kvalitativní normy s cílem zvyšovat kvalitu služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání;

35. vyzývá v této souvislosti, aby se při provádění evropského rámce kvalifikací zohledňovala kvalita vzdělání, a tudíž učební výsledky; vyzývá členské státy, aby zajistily odborné vzdělávání pro pracovníky v oblasti péče o děti a jejich vzdělávání s cílem zvyšovat a aktualizovat jejich konkrétní schopnosti;

36. vybízí členské státy, aby zajistily, že všichni kvalifikovaní zaměstnanci v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání budou mít v ideálním případě plat srovnatelný s platem učitelů základních škol;

37. vyzývá členské státy, aby řešily problematiku zastoupení jednotlivých pohlaví v pečovatelských profesích tak, že budou provádět politiku, jejímž cílem je zvyšování počtu mužů v kurzech péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání;

Výzkum a výměna osvědčených postupů

38. poukazuje na to, že ačkoli je k dispozici velké množství empirických údajů o dětech z některých členských států (které shromažďuje mimo jiné National Association for the Education of Young Children, UNICEF, International Early Years Education Journal a OECD), stále trvá potřeba hlubšího povědomí o rozvoji dětí v rámci péče v raném věku;

vyzývá k dalšímu šetření a výzkumu v celé EU a k výměně dosažených výsledků v rámci celé EU, která by zohlednila kulturní různorodost členských států;

39. lituje, že se dostatečně nevyužívá financování ze strukturálních fondů a programů, jako je Comenius, které pedagogům umožňují účastnit se výměn po celé EU; vyzývá členské státy, aby zvyšovaly povědomí o takovýchto programech a fondech mezi pedagogy v rámci služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání;

40. vítá záměr Komise podporovat zjišťování a výměnu osvědčené politiky a osvědčených postupů prostřednictvím otevřené metody koordinace, jak je uvedeno ve sdělení Parlamentu týkajícím se předškolního vzdělávání a péče, a doporučuje, aby členské státy spolupracovaly a vyměňovaly si osvědčené postupy s cílem prohlubovat stávající programy předškolního vzdělávání a péče;

o

o o

41. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi a vládám a parlamentům členských států.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Úvod

V Evropě existuje bohatá a různorodá směs vzdělávacích tradic a vzdělávání v raném věku se na kontinentu provádí mnoha různými způsoby. Pokud jde o kvalitu a poskytování, míru docházky, přístup ke službám, jejich správu atd., existují mezi členskými státy zřetelné rozdíly. V této zprávě se připouští, že univerzální přístup ke službám péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání není v EU vhodný a byl by těžko proveditelný. Místo toho je mnohem lepší budovat evropský rámec sestávající ze společných cílů a hodnot, který zahrnuje i společné nároky a struktury. Ačkoliv mnohé členské státy EU jsou nepopíratelně světovou špičkou v poskytování služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, zbývá provést ještě mnoho práce na obecném vylepšení. Pro účely této zprávy se raným věkem rozumí období dětství v rozmezí 0 až 6 let.

V roce 2002 vyzvala Evropská rada na zasedání v Barceloně členské státy EU, aby do roku 2010 poskytovaly péči pro nejméně 90 % dětí ve věku od tří let do věku povinné školní docházky a pro nejméně 33 % dětí mladších tří let. Tyto cíle odrážely přístup ke službám péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání ovlivněný trhem práce, jehož základem byla v té době potřeba zvýšit počet zaměstnaných žen. Přestože je velmi důležité věnovat řádnou pozornost souvislostem mezi službami péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání a rovnými příležitostmi žen, tyto cíle jsou zjevně problematické a zastaralé, neboť nezohledňují mnoho zásadních kvalitativních aspektů silné politiky raného vzdělávání. Centra péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání nejsou jen místy, kam se „odkládají“ děti, aby ženy mohly pracovat. Jsou velmi důležitá, neboť přispívají k blahobytu dětí a zlepšují jejich šance v budoucím životě.

Přístup zaměřený na děti

Je důležité, aby tato zpráva začala vymezením důležitých otázek, problémů a potíží, a nenabízela urychleně komplexní řešení. Užitečným výchozím bodem je úvaha o tom, jaká je přesně naše představa „dítěte“. Jsme-li přesvědčeni, že děti jsou aktivními a angažovanými občany s vlastními právy, kteří mají velký tvůrčí potenciál a jsou schopni formulovat a vyjadřovat své názory k problémům, jež se jich dotýkají, pak musíme souhlasit, že diskuse o péči o děti v raném věku a jejich vzdělávání musí vycházet z perspektivy dítěte. Období od narození do tří let je mimořádně důležité pro rozvoj dětského mozku, fyzických a poznávacích funkcí a osvojování jazyka. Tato raná léta rovněž vytváří základy celoživotního učení dětí, které je velmi důležité pro dosažení lisabonských cílů. Proto jsou v této zprávě na prvním místě potřeby a nejlepší zájmy dítěte.

Univerzální vs. cílené poskytování péče

Chudé rodiny obvykle využívají služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání méně než ostatní skupiny, zejména na privatizovaných trzích. Jednou z nejohroženějších skupin v EU jsou Romové, jejichž přístup ke službám pro děti v raném věku je mimořádně nízký a je velmi hluboko pod evropskou úroveň. To je znepokojivé, neboť tyto znevýhodněné děti jsou skupinou, u níž se ukazuje, že z přístupu ke službám péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání mají největší užitek. Některé členské státy EU přijaly mezi svou školní populaci řadu přistěhovalců a dětí hovořících jiným jazykem, což značně zvyšuje problémy ve vzdělávání, zejména pokud vidíme, že děti z rodin

patřících k etnickým menšinám také obvykle využívají služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání méně než jiné skupiny.

Problém u členských států, které se na chudé rodiny zaměřují přímo, spočívá v tom, že to může vést ke stigmatizaci, která může tyto rodiny odradit od plného využívání nabízených služeb. Přestože je třeba připustit, že mnoho chudých rodin potřebuje povzbudit, aby využívaly služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, poskytování těchto služeb by mělo být univerzální pro všechny rodiny a všechny děti bez ohledu na jejich rodinné prostředí a finanční situaci.

Zapojení rodičů

Rodiče jsou prvními učiteli svých dětí. Ve většině případů mají pro své dítě hluboké a jedinečné pochopení a mají k němu důvěrný vztah. Obecně se uznává, že ideální prostředí, v němž má dítě vyrůstat a rozvíjet se první rok po narození, je doma s rodičem. Poskytování dlouhé rodičovské dovolené může být také cestou, jak snížit poptávku po umístění dětí do zařízení péče o děti. Problém je, že dlouhodobou placenou dovolenou poskytuje v současné době velmi málo členských států. Tam, kde se časově neshoduje konec placené rodičovské dovolené s možností umístit dítě do kvalitního zařízení péče o děti, mohou rodičům vzniknout problémy. Tato zpráva zdůrazňuje, že poskytování dostatečně dlouhé rodičovské dovolené je zásadní složkou účinné politiky péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání.

Zapojení rodičů musí pokračovat i v následujících letech. Chudí a znevýhodnění rodiče se do strategií zaměřených na výchovu jejich dítěte zapojí s menší pravděpodobností než ostatní rodiče. Také muži jsou více než často vytlačováni na vedlejší kolej, pokud jde o rozvoj programů a politik péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání a o účast na činnostech týkajících se jejich dítěte. Tato zpráva zdůrazňuje, že rodiče by měli být ústředními partnery při veškerém rozhodování o dítěti a že zařízení péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání by měla přehodnotit způsob, jakým komunikují a jednají s rodiči, zejména s otci. Předškolní programy, jako například programy v regionu Reggio Emilia v Itálii, kde jsou rodiče plnoprávními účastníky tohoto dvojitého úkolu péče o své děti a jejich vzdělávání, ukazují, jak účinný může být tento postup.

Lepší integrace služeb

Služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání se mohou stát pro rodiče silnou podporou. V této zprávě se tvrdí, že služby péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání v EU nejsou dostatečně inovativní. Centra a zařízení péče v raném věku by měla být nejen místy, kde se děti vzdělávají a kde je o ně postaráno. Mohou otevírat i možnosti pro celou řadu různých projektů. Uveďme několik příkladů: centra péče v raném věku mohou mít zájem kombinovat formální nebo neformální učení s projekty v oblasti zdraví dítěte a matky, s podporou kojení, s poradenskými službami a s plánováním rodičovství. Tam, kde je centrum péče v raném věku považováno za kolektivní prostor, kde se scházejí lidé ze všech částí společnosti, má lepší postavení při podpoře rodin, při posilování sociální soudržnosti a solidarity ve společnosti a při podpoře rovnosti mezi ženami a muži.

Podobný přístup by členské státy měly zaujímat při práci na politice péče v raném věku a při její organizaci. Až na několik případů mají jednotlivé země tendenci přistupovat k péči o děti v raném věku a jejich vzdělávání dvoustupňově, což od sebe odděluje sociální zabezpečení (péči o děti) a předškolní vzdělávání. Výsledkem je nedostatečné zaměření na rozvoj poznávacích funkcí dítěte ve věku od 0 do tří let a příliš malá pozornost věnovaná zdraví a psychologickému rozvoji dětí ve věku

od tří let výše. Zhoršuje to rovněž nerovnost a rozporuplnost a výsledkem je nedostatečná soudržnost pro rodiny.

Tam, kde existuje spolupráce mezi různými sektory a agenturami, může nedostatek vzájemného porozumění a chybějící společný jazyk znamenat, že je bráněno velkému množství potenciálně dobré práce.

Stejně jako musí být centra rané péče inovativnější a věnovat se řadě otázek souvisejících s malými dětmi, musí členské státy při přípravě politik a programů péče v raném věku svést dohromady řadu agentur. Mezi příklady patří zdraví, přistěhovalectví, rovnost mezi ženami a muži a zaměstnanost. Vzdělávací, zdravotní a další potřeby dětí ve věku do šesti let pomohou splnit integrované služby především v oblasti vzdělávání. Stávající služby a sektory musí také rozvinout společnou vizi a společný slovník.

Hospodářské přínosy

Síť Evropské komise pro péči o děti doporučila v roce 1996, aby evropské země investovaly do péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání nejméně 1 % HDP. Podle průzkumu OECD provedeného v roce 2004 však dosáhlo této úrovně investování jen pět z dvaceti sledovaných zemí¹. To je překvapující vzhledem k tomu, že výzkum ukázal, že investování do péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání přináší větší přínosy než investování do jakéhokoli jiného stupně vzdělávání.

V souvislosti s nestabilním hospodářským ovzduším a s obdobím přísných úspor se vzdělávání v raném věku snadno opomíjí. Tato zpráva však zdůrazňuje, že služby v raném věku nejsou luxusem, který lze beztržně omezit. Rozhodnutí neinvestovat s sebou totiž nese náklady, které možná nejsou hned zřetelné, jako jsou nižší možné budoucí hospodářské výnosy, a to se může stát další zátěží pro finanční stabilitu členských států. Ukazuje se, že investice do dětí v raném věku snižují pozdější náklady. Vlády se například díky posílené pracovní síle vyhnou případným daňovým ztrátám. Může to snížit i budoucí náklady na zdravotnictví, míru kriminality a míru protispolečenského chování.

Zaměstnanci a kvalita služeb

Abychom rozlišili osvědčené a špatné postupy v celé EU, potřebujeme univerzální definici „kvality“. Žádná jasná a široce přijatelná definice však doposud neexistuje. Představy o tom, co to znamená „kvalita“, se v jednotlivých zemích liší. Důvodem je, že tyto představy jsou svázány s kulturními hodnotami jednotlivých členských států a s jejich koncepcí a definicí „dětství“. Tato zpráva se snaží zprostředkovat jasnější chápání toho, co by měla „kvalita“ pro členské státy EU skutečně znamenat.

Uvádí se v ní, že nejdůležitější vliv na kvalitu má přítomnost kvalifikovaného a řádně vyškoleného personálu, který pracuje s malými dětmi. Špatně vyškolený a špatně placený personál pracující s malými dětmi je prostě neobhájitelný. Navzdory tomu, že již bylo zaznamenáno, že první tři roky života dítěte jsou mimořádně důležité pro rozvoj mozku a pro vytvoření postojů a vzorců myšlení, vidíme, že v celé EU si pečovatelé v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání často neuvědomují zásadní význam několika prvních let života dítěte. Vzhledem k tomu, že ve většině členských států nemusí mít pečovatelé v oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání žádné odborné vzdělání a nemusí k práci a malými dětmi získat konkrétní kvalifikaci, nemá mnoho z nich

¹ Starting Strong II, Early education and care, OECD 2006.

interaktivní schopnosti a celkové dovednosti nezbytné k tomu, aby si děti v jejich péči rozvíjely odpovídající poznávací schopnosti.

Dalším problémem, na který tato zpráva poukazuje, je zastoupení jednotlivých pohlaví v pečovatelských profesích. V oblasti péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání hledají pracovní místa spíše ženy než muži. To posiluje myšlenku, že péče o děti je především ženskou prací, což má naopak vliv na rovnost žen a mužů. Děti ve svém životě potřebují vzory obou pohlaví, zejména v případě rodin s jedním rodičem, kde obvykle chybí spíše otec než matka. Problémem je, že si jen velmi málo členských zemí EU stanovilo cíle zaměstnávat v této profesi muže nebo se snaží změnit vnímání skutečnosti, že péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání je především „ženská práce“ a že muž, který chce pracovat s malými dětmi, je přirozeně nějak „divný“. Příklady osvědčených postupů lze nalézt v Dánsku, kde je v současné době v kurzech pro práci s dětmi v raném věku 25 % mužů, a ve Spojeném království, kde místní úřady již řadu let uplatňují zvláštní programy, které mají do oblasti práce s dětmi přilákat muže.

Je důležité rozvíjet politiky zaměstnávání a udržení různorodých pracovních sil obojího pohlaví a zajistit, aby ti, kdo si zvolí kariéru v zařízení rané péče, pocítovali tuto práci jako naplňující, respektovanou a finančně se vyplácející.

Výzkum a výměna osvědčených postupů

V současné době neexistují žádné jednoznačné empirické údaje o malých dětech, které by mohly pomoci formovat rozvoj a provádění politik péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání v celé EU. Nějaký výzkum přece probíhá. Jednoznačně dominantní jsou však v této oblasti anglicky mluvící země, zejména USA, a proto je rozsah výzkumu často velmi úzký a výzkum je obvykle založen na chápání dětství, které není pro mnoho neanglicky mluvících zemí relevantní.

Vzhledem k tomu, že v celé EU existuje tak široká škála služeb péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání, může být často obtížné provést jejich jasné srovnání. Transversální komparativní přístup však může být velmi užitečný, neboť umožní jednotlivým státům vzájemně se poučit. Je například užitečný v tom, že zpochybňuje přesvědčení mnoha rodičů i pedagogů v anglicky mluvících zemích, že „řádné“ učení musí probíhat ve třídě, na rozdíl od skandinávského modelu, který uznává význam venkovního světa pro učení a pro rozvoj dítěte.

Obširnější výzkum by EU umožnil revidovat a aktualizovat již stanovené cíle péče o děti v raném věku a jejich vzdělávání.

VÝSLEDEK ZÁVĚREČNÉHO HLASOVÁNÍ VE VÝBORU

Datum přijetí	17.3.2011
Výsledek konečného hlasování	+: 27 -: 0 0: 0
Členové přítomní při konečném hlasování	Maria Badia i Cutchet, Zoltán Bagó, Malika Benarab-Attou, Lothar Bisky, Piotr Borys, Jean-Marie Cavada, Silvia Costa, Santiago Fisas Aixela, Mary Honeyball, Cătălin Sorin Ivan, Morten Løkkegaard, Emma McClarkin, Marek Henryk Migalski, Doris Pack, Marie-Thérèse Sanchez-Schmid, Marietje Schaake, Emil Stoyanov, Hannu Takkula, Helga Trüpel, Marie-Christine Vergiat, Sabine Verheyen, Milan Zver
Náhradník(ci) přítomný(i) při konečném hlasování	Luigi Berlinguer, Nessa Childers, Oriol Junqueras Vies, Ramona Nicole Mănescu, Iosif Matula, Monika Smolková
Náhradník(ci) (čl. 187 odst. 2) přítomný(i) při konečném hlasování	Miguel Angel Martínez Martínez